

Zakon o pomoči pri samomoru

1. odstavek

Splošne določbe

Področje uporabe, namen

§ 1. (1) Ta zvezni zakon ureja zahteve in učinkovitost odredbe o smrti za dokazovanje oz. zagotavljanje trajne, svobodne in samostojne odločitve za samomor.

(2) Odredba o smrti je v Avstriji možna le, kadar ima oseba, ki želi umreti, stalno prebivališče v Avstriji ali ima avstrijsko državljanstvo.

(3) Predpostavke, delovanje in prenehanje veljavnosti Odredbe o smrti ureja avstrijsko pravo.

Prostovoljno sodelovanje, prepoved diskriminacije

§ 2. (1) Nobena fizična ali pravna oseba ni dolžna nuditi pomoči pri samomoru (§ 3 Z 4), dajati zdravniškega pojasnila (§ 7) ali sodelovati pri oblikovanju Odredbe o smrti. Pogodba, ki bi osebo zavezovala k sodelovanju pri teh dejanjih, je neveljavna.

(2) Nobena fizična ali pravna oseba ne sme biti zaradi nudenja pomoči (§ 3 Z 4), dajanja zdravniškega pojasnila ali sodelovanja pri oblikovanju Odredbe o smrti oškodovana na kakršenkoli način. Prav tako ne sme biti na kakršenkoli način oškodovana niti, če nudenje pomoči, zdravniško pojasnilo ali sodelovanje pri oblikovanju odredbe odkloni.

Definicije uporabljenih pojmov

§ 3. Pojmi, uporabljeni v tem zakonu, imajo naslednji pomen:

1. "odredba o smrti": izjava o nameri, s katero oseba, ki želi umreti, zabeleži svojo dokončno, svobodno in samostojno namero, da konča svoje življenje;
2. "oseba, ki želi umreti": oseba, ki želi končati svoje življenje;
3. "oseba, ki nudi pomoč": polnoletna in poslovno sposobna oseba, ki je pripravljena podpirati osebo, ki želi končati svoje življenje, pri realizaciji *samomora*;
4. "nudenje pomoči": fizična podpora osebe pri izvedbi samomora. Zdravniško pojasnilo in pomoč pri pripravi odredbe se ne štejeta kot nudenje pomoči;
5. "zdravniško osebje – zdravniki?": samostojni licencirani zdravniki in zdravnice;
6. "notar, notarka": licenciran javni notar oz. notarka ali zastopnik pacientovih pravic, pred katerim je sestavljena in podpisana Odredba o smrti;
7. "oseba, odgovorna za shranjevanje": notar oz. notarka ali zastopnik pacientovih pravic, ki je naveden v Odredbi o smrti;
8. "terminalna faza": če je bolezen dosegla stadij, kjer bo po zdravniški oceni smrt nastopila znotraj šestih mesecev;
9. "preparat": smrtna doza natrijevega pentobarbitala ali drugega sredstva, ki v skladu z uredbo člena § 11, odstavka 6, v ustreznem odmerku konča življenje;

10. "identifikacijski podatki": ime, priimek, datum rojstva, spol, državljanstvo. Identifikacijski podatki se obdelujejo s pomočjo za zdravstveno področje specifične osebne identifikacije (zdravstvene izkaznice).

Osebnostna pravica

§ 4. Odločba o smrti je lahko sklenjena le kot osebnostna pravica.

2. odstavek

Odredba o smrti

Vsebina

§5. (1) V odredbi o smrti je treba dosledno upoštevati odločitev posameznika, ki si želi končati svoje življenje. Ta odredba mora vsebovati izrecno pojasnilo, da gre za svobodno in samostojno odločitev posameznika, ki je bila sprejeta po njegovem predhodnem temeljitem premisleku.

(2) V odredbi o smrti lahko posameznik, ki se zanjo odloči, navede eno ali več oseb, ki so mu zmožne pri tem nuditi pomoč. Na željo tega posameznika lahko navedena oseba za pomoč tudi po tem, ko se določi še druge osebe za to nalogo, doda ali črta s seznama te druge dodane osebe za pomoč.

Predpostavke

§6. (1) Posamezniki, ki si želijo končati svoje življenje, morajo biti tako v času prejetega pojasnila kot tudi v času podpisa odredbe o smrti polnoletni in sposobni sprejemanja samostojnih odločitev. Sposobnost odločanja posameznika mora biti podana jasno in brez vsakršnega dvoma.

(2) Odločitev posameznika, da konča svoje življenje, mora biti svobodna in samostojna, brez pridruženih zmotnih prepričanj, prevar, fizične ali psihične prisile ali vpliva tretje osebe.

(3) Odredbo o smrti lahko podpišejo le posamezniki, pri katerih gre za

1. prisotnost neozdravljive bolezni z gotovim smrtnim izidom ali
2. prisotnost dolgotrajne in težke oblike bolezni s pridruženimi simptomi, ki že dalj časa škodljivo vpliva na življenjske pogoje in kvaliteto življenja posameznika s takšnim obolenjem;

pri čemer mora bolezensko stanje oboleli osebi povzročati tudi nepremostljive bolečine.

(4) Oseba, ki jo umirajoči posameznik določi za osebo, ki mu je zmožna nuditi pomoč, ne sme biti hkrati tudi v vlogi osebe, ki se jo določi za skrb za pojasnilno listino, niti ne sme hkrati biti v vlogi osebe, ki je zadolžena za dokumentiranje odredbe o smrti.

§7. (1) Odredba o smrti je veljavna le v primeru, ko vsebuje tudi pojasnilno listino, ki jo podpišeta dva licencirana zdravnika, od katerih je eden specialist s področja paliativne medicine oziroma izkazuje drugo ustrezno kvalifikacijo s področja paliativne medicine. Neodvisno drug od drugega morata oba licencirana zdravnika potrditi, da je umirajoča oseba sposobna sprejemanja tovrstne odločitve in da je njena odločitev, kot navedeno v 2. odst. 6. čl., posledica svobodne in samostojno izražene želje po smrti.

(2) Pojasnilna lista mora vsebovati vsaj vsa naslednja določila:

1. vse v tistem trenutku možne oskrbovalne in negovalne alternativne oblike zdravljenja, vključno s hospic obravnavo in vsemi paliativnomedicinskimi ukrepi ter omembo možnosti za ureditev odredbe o paliativnem bolniku in vse druge oskrbovalne instrumente, še posebej pa vsa oskrbovalna pooblastila in druge oskrbovalne dogovore;

2. odmerek preparata (3. člen, 9. vrstica) in za potrebe njegove prenašanja in skladnosti vsa nujno pridružena zdravila:

3. način uporabe preparata (3. člen, 9. vrstica), njegovi pričakovani učinki in možni zapleti ter podpisano Odredbo o bolniku, ki omogoča zavrnitev nujne medicinske pomoči v primeru življenjsko ogrožajočega dogodka;

4. omemba možnosti za napotitev v psihoterapevtsko obravnavo in posvetovanje s področja preprečevanja samomora in

5. omemba vseh drugih morebitnih nadaljnjih posvetov, pomembnih za dotični primer.

(3) Zdravstvena oseba oz. zdravnik mora pripraviti vsebinski dokument za pripravo predvidene pojasnilne listine, pri čemer vsaki izmed zdravstvenih oseb/zdravnikov ni treba pojasnjevati vseh vsebinskih delov, navedenih v 2. odstavku za potrebe podpisa in veljavnosti ustvarjene odredbe o smrti iz 1. odstavka. Zdravstvena oseba/zdravnik, ki pojasnjuje o možnih alternativnih načinih zdravljenja (2. odst. 1. vrst.), mora potrditi obstoj bolezni v smislu 6. čl. 3. odst. 1. oz. 2. vrst. in dodati verodostojno obrazložitev, da gre pri tej osebi za nepremostljivo bolečinsko bolezensko stanje; navesti je treba tudi natančno nameravano količino odmerjenega zdravila. Pojasnilna listina mora vsebovati ime in priimek ter rojstni datum umirajoče osebe, ime in priimek ter naziv zdravstvene osebe/zdravnika ter datum pojasnilne listine, kar se preda v pogled umirajoči osebi. Zbrano dokumentacijo se lahko shrani tudi preko spletnega vmesnika v okviru Registra umirajočih oseb, ki mora biti zaščiten z varnostno kodo, tako da je dostop do nje možen le tistim, ki jim umirajoča oseba razkrije varnostno kodo. Podatki iz dokumentacije, ki je bila zbrana na tak način, smejo biti arhivirani največ 30 let. Poklicna in s strani zdravstvene ustanove sprejeta pravna določila v zvezi z zdravstveno dokumentacijo morajo ostati nedotaknjena.

(4) Če se v postopku priprave pojasnilne listine izkaže, da se je pri umirajoči osebi potrdil sum na klinično pomembno patološko duševno motnjo, ki bi lahko vplivala na njeno izraženo željo po smrti, je pred potrditvijo odredbe o smrti (glede na zapis v 1. odst.) potrebno še strokovno mnenje oz. pojasnilo glede te duševne motnje preko posvetovanja s specialistom psihiatrije oz. psihoterapevtske medicine ali posvet s specialistom klinične psihologije.

Priprava Odredbe o smrti

§8. (1) Odredbo o smrti je mogoče pripraviti dvanajst tednov po pridobitvi prve pojasnilne listine s strani za to izbranega zdravnika (glej §7). V kolikor pa ta zdravnik potrdi, da gre pri umirajoči osebi za neozdravljivo bolezensko stanje, ki gotovo vodi v smrt, ter da je umirajoča oseba v terminalni fazi te bolezni (glej §3, 8. vrst.), je dovoljeno, da se odredba pripravi že po dveh tednih. V kolikor umirajoča oseba v roku enega leta po pridobitvi drugega soglasja zdravnika oz. pojasnilne listine ne pripravi svoje odredbe o smrti, mora ta oseba v skladu s 1. odst. §7 pridobiti novo soglasje oz. pojasnilno zdravniško listino, ki je prav tako veljavna zgolj eno leto.

(2) Odredbo o smrti v pisni obliki pripravi notar, zatem ko je bila zbrana vsa dokumentacija oz. sta bili pridobljeni ustrezni zdravniški pojasnilni listini. Prav tako mora notar poskrbeti za vse pravne vidike pri pripravi odredbe; pripravi Odredbo o pacientu oz. Preventivno pooblastilo o smrti ter pripravi oporoko, pripravi pojasnilo glede morebitnih kazenskih omejitev za osebe, ki so bile izbrane za pomoč osebi pri njeni smrti, ter opozori na vse ostale možne pravne posledice. Notar je pred pripravo Odredbe o smrti dolžan preveriti, če v Registru umirajočih oseb (§9, 2. odst.) takšna odredba za predlagano osebo že obstaja. V primeru, da že obstaja predhodna Odredba v smrti za to osebo, je potrebno pred pripravo nove Odredbe o smrti starejšo verzijo preklicati.

(3) Notar mora na dokument Odredbe za pomoč pri smrti navesti svoje ime, naslov ter datum obravnave. Pisno mora potrditi sledeče:

1. Ime in priimek, rojstni datum, državljanstvo in naslov stalnega prebivališča osebe, ki želi umreti, ter potrditi dejstvo, da gre v skladu s § 6 členom za prostovoljno in neodvisno sprejet sklep.

2. Da je bila sposobnost odločanja osebe, ki želi umreti, zdravniško potrjena ter da ni dokazov, da bi bila sposobnost v trenutku izvedbe zmanjšana.

3. Da je bilo zadoščeno časovnim zahtevam, pojasnjenim v 7. členu, v 1. in 2. odstavku.

V dokumentu (§ 7, 2. odstavek) mora biti opredeljena tudi zahtevana doza preparata. Pri dvomih o sposobnosti odločanja mora biti dokumentacija zavrnjena.

(4) V primeru izgube ali kraje preparata sme oseba, ki želi umreti, od notarja zahtevati, da se na veljavni odredbi za pomoč pri smrti ali na zaradi tega vzroka novo sprejeti odredbi za pomoč pri smrti zabeleži, da se sme izdati nov preparat. Notar lahko tovrstno zabeležko doda, ko ni nobenega dvoma o zanesljivosti osebe, ki želi umreti, prav tako pa jo mora javiti Registru (§ 9, 2. odstavek).

Dokumentacija in register pomoči pri smrti

§9. (1) Notar mora originalno Odredbo za pomoč pri smrti izročiti osebi, ki želi umreti. Oseba, odgovorna za hrambo odredbe (§ 3 Z 7), dobi kopijo odredbe, ki jo mora hraniti tako dolgo, kot je določeno v § 10 v 3. in 4. odstavku. Kopijo odredbe mora posredovati varnostni agenciji oz. organom sodnega pregona, ki odločajo o deliktih in škodi proti telesu in življenju osebe, ki želi umreti.

(2) Državni zdravstveni minister mora voditi elektronski register odredb za pomoč pri smrti s pomočjo za zdravstveno področje specifične osebne identifikacije (zdravstvenih izkaznic). Podatke, ki so mu bili posredovani v skladu z naslednjimi členi: §7, odstavek 3, §8, odstavek 4, §11, odstavek 1 sme uporabiti za zagotavljanje sledljivega upoštevanja določil tega zakona, predvsem pa za preprečevanje večkratne izdaje preparata isti osebi, za pridobivanje znanja o uporabnosti možnosti pomoči pri smrti ter za statistične in znanstvene analize in raziskave, katerih cilj ni pridobitev zasebnih podatkov. Uporaba mora biti v skladu s §7, 5. odstavkom Zakona o varstvu podatkov, BGBl. I Nr. 165/1999, ter z državno zakonodajo, BGBl. I Nr. 120/2017. Državni zdravstveni minister je odgovoren za spoštovanje Zakona o varstvu podatkov v povezavi z Registrom odredb za pomoč pri smrti ter za vnose vanj.

(3) Notar mora neposredno po prejetju odredbe o pomoči pri smrti Registru posredovati naslednje informacije:

1. identifikacijske podatke osebe, ki želi umreti;
2. identifikacijske podatke osebe, ki je v odredbi opredeljena kot vodja pomoči pri smrti;
3. datum pojasnilnega pogovora in datum sprejetja odredbe;
4. identifikacijske podatke zdravnika, ki je vodil pojasnilni pogovor;
5. identifikacijske podatke specialista/specialistke psihiatrije in psihoterapevtske medicine ali kliničnega psihologa/psihologinje, po razjasnitvi v členu §7, odstavek 4;
6. dogovorjeno dozo preparata (člen §7, odstavek 2 Z 2);
7. možno prisotnost terminalne faze bolezni (člen § 8, odstavek 1);
8. identifikacijske podatke notarja.

(4) Pogrebni zdravniki in zdravnice so dolžni posebej obvestiti osebe, odgovorne za Register, ko je na voljo obvestilo, da je smrt posredno ali neposredno kavzalno povezana z zaužitjem preparata. Obvestitev Registra o takšni smrti mora vsebovati naslednje podatke:

1. identifikacijske podatke umrlega;
2. datum in kraj smrti;
3. v kolikor je znano, če je bila sprejeta odredba za pomoč pri smrti in datum sprejetja;
4. v sumljivih primerih odreditev odprtja trupla ali obdukcije;
5. podatke pogrebnega zdravnika oz. zdravnice;
6. datum obvestitve.

Neveljavnost, možnost odpoklica

§10. (1) Razen v primerih neskladnosti s katero izmed zahtev za veljavnost, predvidenih v tem zakonu, je odredba za pomoč pri smrti neveljavna, če njena vsebina ni dovoljena po kazenskem zakoniku.

(2) Odredba za pomoč pri smrti izgubi svojo veljavnost, če jo oseba, ki želi umreti, odpokliče ali da vedeti, da ne bi smela več veljati, ter po enem letu od sklenitve.

(3) Za hrambo odgovorna oseba mora kopijo odredbe (§ 9, odstavek 1) uničiti v naslednjih primerih:

1. pet let po poteku enega leta (odstavek 2), če preparat (§ 11) ni bil izdan; to mora za hrambo odgovorna oseba preveriti s pomočjo inšpekcijskega vpogleda;

2. sicer po 10 letih od sklenitve.

(4) Na željo osebe, ki želi umreti, mora oseba, odgovorna za hrambo, kopijo odredbe (§ 9, odstavek 1) pri odpoklicu ali po poteku enoletnega roka (odstavek 2) uničiti zgolj v primerih:

1. ko še ni bil izdan noben preparat (§ 11) ali je bil izdan preparat dokazano vrnjen, kar mora za hrambo odgovorna oseba preveriti s pomočjo inšpekcijskega vpogleda, ter

2. bo tudi originalna odredba dokazano uničena ali pa je njen rok veljavnosti potekel.

(5) Za hrambo odgovorna oseba mora uničenje kopije odredbe javiti za register odgovorni osebi (§ 9, ods. 2) ter ob tem podati datum odpoklica. Za Register odgovorna oseba mora nato izbrisati vse s tem povezane podatke.

Preparat

§11. (1) Preparat (§ 3 Z 9) sme biti izdan zgolj s strani javne lekarne in v z odredbo o določenem odmerku, skupaj z drugimi nujnimi zdravili. Prevzeti jih sme neposredno oseba, ki želi umreti, ali za ta namen imenovana oseba, ki vodi pomoč pri smrti, ob predložitvi veljavne odredbe o pomoči pri smrti. Izdaja mora biti prijavljena in zabeležena v Register skupaj z datumom, imenom lekarne in identifikacijskimi podatki osebe, ki je preparat izdala. Enako velja v primerih vračila preparata.

(2) Pred izdajo mora farmacevt oz. farmacevtka preveriti:

1. identiteto osebe, ki želi prevzeti preparat - s pomočjo uradnega osebnega dokumenta s sliko;

2. če je bil osebi, ki želi umreti, na podlagi predložene ali predhodno uveljavljene odredbe že izdan preparat - z inšpekcijskim vpogledom v Register.

(3) V kolikor je bil na podlagi iste odredbe že izdan preparat, sme biti nov preparat izdan zgolj, če je bil prvi izdan preparat vrnjen ali če je v odredbi opomba v skladu z § 8, odstavkom 4. Če želi oseba ali pooblaščenec s pomočjo opombe v odredbi (§ 8, odst. 4) prevzeti nov preparat, mora farmacevtu prejšnji preparat vrniti. Farmacevt poskrbi za odstranitev prejšnjega preparata.

(4) Oseba, ki želi umreti, in oseba, ki vodi pomoč, ter jima bo preparat predan, morata v vsakih okoliščinah poskrbeti za primerne ukrepe, da ne bi prišlo do nepooblaščenega odstranjevanja preparata. V primeru opustitve želje po smrti mora oseba preparat vrniti farmacevtu. Farmacevt oz. farmacevtka poskrbi za odstranitev vrnjenega preparata.

(5) V primeru, da se v zapuščini umrlega nahaja preparat, mora oseba, ki je preparat našla, takoj obvestiti okrožni upravni organ in zdravstveni organ. Omenjena organa sta dolžna poskrbeti za odstranitev preparata.

(6) Državni zdravstveni minister lahko z dekreti

1. določi uporabo drugega preparata, namesto natrijevega pentobarbitala, v kolikor drugi preparat po aktualnih dognanjih medicine pacientu minimizira obremenjujoče stranske učinke, ali pa je dostopnost natrijevega pentobarbitala zmanjšana, ali sploh ni dostopen;

2. vzpostavlja drugačne načine aplikacije ali doze, v katerih preparat deluje zanesljivo letalno;

3. odreja nujne spremljajoče medikamente, ki izboljšajo prenosljivost preparata po aktualnih dognanjih medicine.

(7) Avstrijska lekarniška zbornica mora na prošnjo notarja razglasiti tiste lekarne v bližini osebe, ki želi umreti, pri katerih lahko slednja preparat prevzame. Dodatno mora zbornica državnemu zdravstvenemu ministru vsako leto do 30. junija predati seznam lekarn, ki so pripravljene izdajati preparate.

Prepoved oglaševanja in ekonomske koristi

§12 (1) Prepovedano je oglaševanje pomoči pri samomoru. Prepoved oglaševanja zajema oglaševanje lastne ali tuje pomoči ali sredstev, predmetov ali postopkov, ki so primerni za samomor, prav tako pa tudi oglaševanje z namigovanjem na to uporabnost, napovedovanjem uporabnosti ali priporočanjem uporabnosti.

(2) Dovoljeno je, da osebi, ki želi umreti, namignemo na možnost ureditve Odredbe o smrti v skladu s tem zakonom. V vseh primerih so dovoljene naslednje naznanitve:

1. s strani zdravnikov in avstrijske zdravniške zbornice, da osebi, ki želi umreti, lahko ponudijo pojasnilni pogovor v skladu s §7 ali jo usmerijo tja, kjer to lahko opravijo;
2. s strani notarjev, avstrijske notarske zbornice in zastopnika pacienta, da lahko pripravijo Odredbo o smrti oz. jo napotijo tja, kjer to lahko pripravijo;
3. s strani lekarn in avstrijske lekarniške zbornice, da je pri njih možna izdaja preparata pod pogoji, opredeljenimi v § 11, oz. v katerih lekarnah je preparat možno prevzeti.

(3) Osebam, ki želijo umreti, je prepovedano ponujati ali nuditi pomoč, če je ob tem komurkoli obljubljena premoženjska korist.

Upravna kazenska določila

§13 Ravnanje v nasprotju s 1. ali 3. odstavkom člena §12 je v upravnem prekršku in je kaznovano z denarno kaznijo do 30 000 EUR, v primeru ponovitve ravnanja pa do 60 000 EUR. V primeru kršenja 1. odstavka člena §12 je kazniv tudi sam poskus.

Končni sklepi

Začetek veljavnosti

§14 Ta zakon stopi v veljavo s 1. januarjem 2022.

Izvrševanje

§15 Za izvrševanje člena §9, odstavkov 2 do 4, ter člena §11 odgovarjajo državni ministrstvi za socialo, zdravje, skrb in varovanje potrošnikov. Za izvrševanje ostalih določil tega zakona pa odgovarja državno ministrstvo za pravosodje v sodelovanju z državnimi ministrstvi za socialo, zdravje, skrb in varovanje potrošnikov.

Izdaja preko lekarn

§7 (1) Lekarnam je dovoljeno snovi, ki povzročajo odvisnost, izdajati v skladu s predpisi, ki urejajo delo lekarn in farmacevtskih izdelkov, upoštevajoč dejstvo, da so zdravila, ki vsebujejo mamila, tudi

pod omejitvami (izvedbenih) odlokov tega zakona. Izdati jih je dovoljeno le proti predpisu, za bolnišnice, zdravnike, zobozdravnike in veterinarje za potrebe poklica ter za osebe, ki jim je bilo tako sredstvo predpisano.

(1a) Lekarne lahko izdajo preparat v skladu z § 3 Z 9 tega zakona, BGBl. I Nr. 242/2021, pod pogoji, opredeljenimi v § 11.

(2) Če je oseba na podlagi odstavkov 1 in 1a pridobila, kupila ali posedovala zdravilo, ki povzroča odvisnost, 1. odstavek člena § 6 ni aplikabilen.

Dokument smo prevedli: Alenka Sošič, Dominik Škrinjar, Mina Vrtovec, Janja Žinko

Opomba: poudarjamo, da gre za neavtoriziran prevod ter se vnaprej opravičujemo za morebitne netočnosti pri prevodu.